

Nationella MINORITETER

TEMA: RÄTTEN TILL SPRÅK

**Romska kvinnor
utbildade sig och
startade förskola** SID 4

**HÄR PEPPAS BARNEN
ATT PRATA FINSKA** SID 8

**LIVSLÅNGT
LÄRANDE I
FINSKA OCH
MEÄNKIELI**
SID 10

**RÄTTEN
TILL EGET
SPRÅK ÄR
INGEN LYX**
SID 2

Micael Bindefeld:

**”Vi får aldrig
glömma...”** SID 6

**NYVAKNAT
INTRESSE FÖR
JIDDISCH**
SID 14

**SAMESKOLAN I
JOKKMOKK
HAR ALDRIG HAFT
HÖGRE SÖKTRYCK**
SID 12

JUDAR • ROMER • SAMER • SVERIGEFINNAR • TORNEDALINGAR

INLEDARE

Foto: Kristian Pohl/Regeringskansliet

■ Regeringen ser tvåspråkig undervisning som en viktig del av språkrevitalisering, det vill säga möjligheten att väcka ett hotat språk till liv, att bevara det och få fler som talar det.

Rätten till sitt språk

är en mänsklig rättighet för alla

Att få tala sitt eget språk är för de allra flesta människor en självklarhet, något som många av oss tar för givet. Men för en del människor i vårt land är det en rättighet som man måste kämpa för.

I språklagen ges finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska status som nationella minoritetsspråk. Det är inte bara vackra ord, det betyder att samhället har ett särskilt ansvar att skydda och främja dessa språk.

Vi vet idag att människan, genom att använda sitt egna, första språk, även ges verktyg för att lära sig andra språk. Att kunna läsa en bok på samiska underlättar att läsa och skriva på svenska. Det är därför centralt att den svenska skolan använder sig av elevers flerspråkighet och stödjer växlingen mellan de olika språken.

Försöksverksamhet med tvåspråkig undervisning i årskurs 7–9, även på andra språk än finska, pågår nu fram till 1 juli 2017. Regeringen ser tvåspråkig undervisning som en viktig del av språkrevitalisering, det vill säga möjligheten att väcka ett hotat språk till liv, att bevara det och få fler som talar det.

Regeringen har under senare år gjort viktiga förändringar för att stärka rätten att utveckla och bruka det egna nationella minoritetsspråket i modersmålsundervisningen.

– Kravet på att språket ska vara elevens dagliga umgängesspråk i hemmet har tagits bort och elever som går i grundskola, grundsärskola, sameskola eller specialskola behöver heller inte längre ha grundläggande kunskaper i språket för att få modersmålsundervisning.

– Kravet på att minst fem elever ska önska undervisning i modersmål för att huvudmannen ska erbjuda undervisning har tagits bort för elever som tillhör någon av de nationella minoriteterna.

– Kursplaner i finska, jiddisch, meänkieli och romani chib, som både första och andra språk har utvecklats. De nationella minoritetsspråken ska därmed kunna läsas som nybörjarspråk.

– Regeringen har gett stöd till utveckling och produktion av böcker och lärverktyg på de nationella minoritetsspråken som nybörjarspråk. Regeringen vill ytterligare stärka tillgången till samis-

ka lärverktyg och läromedel och har för de kommande åren ytterligare medel för detta.

Många kommuner har idag svårt att rekrytera lärare som kan undervisa i de nationella minoritetsspråken. En åtgärd för att bättre använda de lärare som finns, är att det sedan i fjol finns möjlighet till fjärrundervisning för undervisning av elever som tillhör en nationell minoritet. Fjärrundervisning gör det möjligt att använda befintliga lärarresurser på ett bättre sätt.

Flera av de nationella minoritetsspråken är idag ämnen vid högskolan men med få studenter. Det är oroande eftersom det behövs lärare i skolväsendet som kan undervisa i språken och på språken, för att de nationella minoritetsspråken ska kunna fortleva och utvecklas och för att barn och ungdomar ska kunna få undervisning i sitt minoritetsspråk.

Regeringen har därför tillfört och fortsätter att tillföra resurser för att stärka och utveckla de ämneslärarutbildningar som finns på universitet och högskolor i språken finska, meänkieli, samiska och romani chib.

Behovet av ytterligare förtydliganden av lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk är föremål för den översyn av området som regeringen avser att genomföra. Europarådets ministerkommitté har gett ett antal rekommendationer till Sverige och vi kommer att se över vilka åtgärder som kan vidtas utifrån den kritik Sverige fått.

Rätten till sitt eget språk är ingen lyx. Det är en mänsklig rättighet för alla. Därför behöver politiken bidra till att stärka alla våra språk, även de nationella minoritetsspråken.

Alice Bah Kuhnke

– kultur- och demokratiminister (mp)

Gustav Fridolin

– utbildningsminister (mp)

ken i landet. Myndigheterna rapporterar årligen till regeringen om hur arbetet utvecklas i kommuner, landsting och på andra myndigheter.

Nationella minoriteter och minoritetsspråk

Det finns gott om missuppfattningar om vårt lands nationella minoriteter. En av de vanligaste är att man kallar dem invandrare. Men judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar har länge funnits i Sverige och är en del av den svenska historien. Minoritetspolitiken handlar om deras rätt att upprätthålla och bevara sina språk och kulturer.

Läs mer på www.minoritet.se

■ Judar, romer, samer (även urfolk), sverigefinnar och tornedalingar är sedan år 2000 Sveriges erkända nationella minoriteter. Finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska är erkända minoritetsspråk.

■ Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk från 2010 ger de nationella minoriteterna särskilda rättigheter. Lagen innebär att minoritetsspråken ska skyddas och främjas och de nationella minoriteterna ska ges möjlighet att behålla och utveckla sina kulturer. Särskilt barns rätt till sina minoritetsspråk och kulturer ska främjas.

■ Lagen ger minoriteterna rätt till information, skydd av kultur och språk samt delaktighet och inflytande. Den ger dessutom samer, sverigefinnar och tornedalingar särskilda rättigheter inom så kallade förvaltningsområden.

■ Skollagen ger viss rätt till modersmål i förskolan för alla fem språken. Den som bor inom ett förvaltningsområde för finska, meänkieli eller samiska kan dessutom begära förskoleverksamhet helt eller delvis på minoritetsspråket.

■ Elever i årskurs 1–9 är enligt skollagen berättigade till modersmålsundervisning i dessa språk även om de inte har grundläggande kunskaper i språket eller talar det i hemmet.

■ Enligt lagens självidentifikationsprincip är det upp till varje individ att välja att identifiera sig som nationell minoritet. Alla som anser sig tillhöra en nationell minoritet har tillgång till de rättigheter som föreskrivs i lagen.

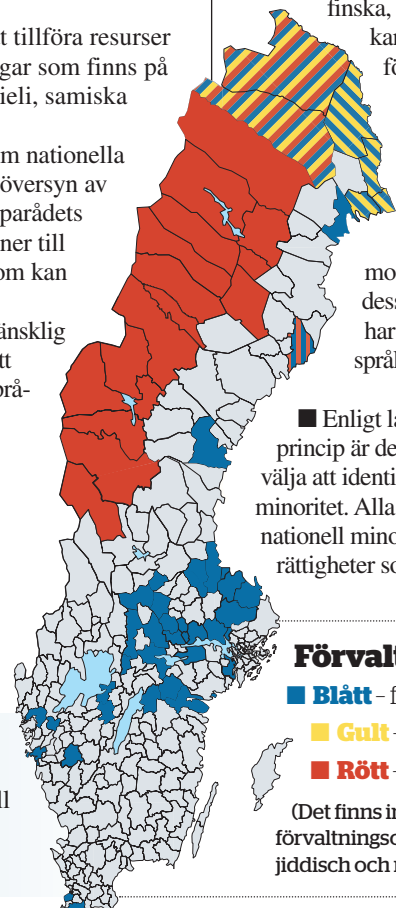
Förvaltningsområden:

■ **Blått** - finska

■ **Gult** - meänkieli

■ **Rött** - samiska

(Det finns inga motsvarande förvaltningsområden för jiddisch och romani chib.)

Uppföljande myndigheter

Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget har ett nationellt uppdrag att följa upp lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk och samordna minoritetspoliti-

activemedia
PARTNER

PRODUCERAD AV:

Active MediaPartner Nordic AB

REDAKTION:

Per-Åke Hultberg & Samuel Hultberg

FORMGIVNING:

Lorens Palmgren & Joakim Forsberg

REPRO: Bildrepro Sthlm AB

TRYCK: BOLD/DNEX Tryckeriet

FÖR BILAGOR KONTAKTA:

Kaleb Eriksson, 072-732 25 68

E-post: kaleb.eriksson@activemediapartner.com

www.activemediapartner.com

VID FRÅGOR OM INNEHÅLLET KONTAKTA:

Moa Nordin, Länsstyrelsen i Stockholms län

Telefon: 010-223 14 15

E-post: moa.nordin@lansstyrelsen.se

www.lansstyrelsen.se/stockholm

Länsstyrelsen
Stockholm

Ellen Omma, Sametinget

Telefon: 0980-780 37

E-post: ellen.omma@sametinget.se

www.minoritet.se

Såmediggi
Sámedigge
Saemiedigkie
Sametinget

Foto: Casper Hedberg

Finsk- och svensktalande förskolepedagogen Sirpa Humalisto med barnen Morgan och Axel på Thors förskolas finsk-svenska avdelning Haren.

William, Edvin och Viktor i full gång med att koppla upp sina datorer. Klockan 8.10 börjar veckans distansundervisning i samiska. Med hjälp av digital teknik kan killarna i Solna få kontakt och tala med sin lärare, Lise Tapio Pittja i Gällivare.

Vi satsar långsiktigt på samtliga minoritetsspråk

SOLNA STAD har ingått i förvaltningsområdet för finska från starten 2010 då lagen om nationella minoriteter trädde i kraft. En sak är säker, i Solna satsar man både långsiktigt och strategiskt på samtliga minoritetsspråk.

Vi har från första början jobbat målmedvetet med olika typer av insatser och verksamheter. Framförallt gentemot Solnas ganska stora finska befolkningsgrupp. Vi har också gradvis växlat upp med större fokus på de övriga minoriteterna, säger Tina Finnäs, samordnare för de nationella minoriteterna i Solna.

Hon berättar att mycket handlar om att kommunicera med de olika minoritetsgrupperna om deras rättigheter, bland annat i kontakter med kommunen inom till exempel äldreomsorg, förskola och skola.

– Allt det vi gör handlar ytterst om att stärka de nationella minoriteterna och deras inflytande. Och inte minst om att främja bevarandet av de olika språken hos barn och ungdomar. När det gäller just språkens bevarande gäller det att börja från början, bland de yngsta, redan i förskolan.

– Ja, det är ju vi som lägger grunden för språket, säger Jennie Andersson Smiljanic, förskolechef för Hagalunds förskoleenhet, där en svensk-finsk avdelning på Thors förskola dragits igång nu i vår. Information om satsningen gick ut under 2015, både via biblioteken, genom stadens digitala kanaler, BVC och tidningar.

– Allt är nu klappat och klart och vi vet att det finns ett stort intresse. Vi har vikt tio platser av tjugo för finsktalande barn, som i höst kommer att tas emot av bland andra två nyanställda finska pedagoger, säger Jennie Andersson Smiljanic, som även erbjuder plats för barn från andra kommuner att ta del av den här möjligheten.

– Det känns jättespännande! Vi är ju vana med många olika modersmål. Det speciella med den här avdelningen är att barnen får möjlighet att prata mycket finska med andra barn och med stöd av finsktalande personal.

Även när det gäller grundskolan jobbar Solna stad aktivt för att stödja elever som väljer modersmålsundervisning på något av minoritetsspråken.

– Om det så bara är en elev som anmäler intresse så ordnar vi det. Det är efterfrågan som styr, säger Johan De Farfalla, chef för modersmålsenheten. Något intresse har vi hittills inte hört vare sig för romani chib eller meänkieli. Men skulle det komma så startar vi direkt.

Johan De Farfalla berättar att man där emot har ett efterfrågetryck på undervisning i samiska. Problemet att hitta lärare har då under ett par års tid lösts med fjärrundervisning via Sameskolstyrelsen. Just nu är det fem barn som tar del av den möjligheten.

– Självklart vill vi ha egna lärare. I år lyckades vi få tag på en lärare för en elev som ville ha undervisning i jiddisch. Men när det inte går så är fjärrundervisning ett alldeles utmärkt alternativ. Det gör att man även kan testa sitt språk till-

Foto: Casper Hedberg

– Biblioteken i Solna centrum, Bergshamra och Ulriksdal har ett stort utbud av facklitteratur, tidningar, tidskrifter och övriga media på minoritetsspråken och nya böcker och filmer köps regelbundet in, berättar Karin Walterson, som är utvecklingsledare på Solna stadsbibliotek med dess tre biblioteksenheter.

sammans med andra elever och kanske då även hitta nya vänner, säger Johan De Farfalla.

När det handlar om språk och kultur har givetvis biblioteken en given roll. Här är litteratur på olika språk, framförallt finska inget nytt. Här finns en stor efterfrågan på både barn- och vuxenlitteratur. Även filmer och dagstidningar.

– Att Solna nu ingår i förvaltningsområdet för finska har gett oss möjlighet att satsa ännu mer på det vi redan gör. Vi lyfter nu fram både finska och de andra minoritetsspråken på flera olika sätt, främst genom fler evenemang anpassade för olika målgrupper, säger Karin Walterson, utvecklingsledare på Bergshamra bibliotek i Solna.

Det kan vara sagostunder på olika språk, datorhandledning för seniorer, kreativ verkstad, författarbesök och filmvisningar. Nu senast filmen Taikon med efterföljande samtal i en fullsatt lokal.

– Finlands nationaldag den 6 december

firar vi stort varje år i Solna Centrums bibliotek. Då samlas mycket folk för olika aktiviteter och programpunkter under hela dagen. Vi har också andra mycket uppskattade tvåspråkiga arrangemang. Det är ett sätt att knyta kontakter och för oss som bibliotek att samtidigt visa upp vårt omfattande utbud av inte minst litteratur, säger Karin Walterson, som också ser betydelsen att för allmänheten lyfta det faktum att Solna satsar på de nationella minoriteterna.

Foto: Solna stad

Johan De Farfalla, chef modersmålsenheten, barn- och utbildningsförvaltningen i Solna.

SOLNA STAD

solna.se

ROMER

Text: Ann-Helén Laestadius
Foto: Johan Jeppsson

- Romernas internationella dag firas den 8 april.
- Minoritetsspråket är romani chib (alla varieteter).

Bato, 5 år och Grofo, 3 år. Precis som alla barnen på förskolan Romano Ilo i Gårdssten i Göteborg, uppmuntras de att använda sitt modersmål romani så mycket som möjligt.

- Vi hoppas och tror att föräldrarna är jättenöjda med förskolan. Barnen kommer varje dag och syskon från flera familjer har gått här, säger Sali, Gurane, Vorza och Yvonne på Romano Ilo.

Öppen förskola för romska barn

Först tog de romska kvinnorna steget att gå en utbildning. Sedan startade de ett personalkooperativ och en romsk förskola i förorten Gårdssten i Göteborg.

Alla har vunnit på det här. Vi har fått jobb och romer låter sina barn gå i förskolan, säger Sali Resblom, ordförande.

Förskolan Romano Ilo med två avdelningar ligger mitt i hyreshusområdet på Muskotgatan. Utanför deras fönster breder stora grönområden ut sig. Sali, systemnasta Resblom som är barnskötare och kokerska och Salis barn, sonen Gurane och dottern Vorza Djinisov, som vikarierar på förskolan tar emot tillsammans med förskolechefen Yvonne Palm.

- Jag tror att det här är det enda romska kvinnokooperativet i hela världen. Det här är riktig kvinnokraft, säger Yvonne.

Allt började 1999 när Yvonne jobbade med ett bosniskt projekt i Angered som väckte nyfikenhet hos romer i området. Först kom männen och sedan kvinnorna som uttryckte en önskan om att få starta ett eget projekt och utbilda sig.

- Kvinnorna ville visa samhället att de också vill ha jobb, säger Yvonne.

Hon blev lika nyfiken och bestämde sig för att de tillsammans skulle organisera något bra. De startade en barnskötareutbildning och en projektförskola där kvinnorna hade sina barn och samtidigt utbildade sig. Men det skedde inte utan motstånd. Kvinnorna blev ifrågasatta, deras män likaså. En mam-

ma ska vara hemma med sina barn var den allmänna uppfattningen.

- Det var inte lätt. Men vi bestämde oss för att lyckas för våra och andra romers barn. Vi ville att andra romer också skulle få utbilda sig och ha sina barn på förskola, säger Sali.

De knöt en folkhögskola till projektet och femton kvinnor gick utbildningen.

- Vi hade kunnat utbilda många fler för intresset var stort, men kommunen sa nej till en fortsättning. Och jag tänkte - så dumma ni är! Här har vi ett projekt som ger kvinnor jobb och romer integreras, en vinst ur alla perspektiv, säger Yvonne.

2001 startade förskolan med en avdelning och sedan 2009 har man två avdelningar. Personalen har sett kull efter kull gå vidare till skolan och klara det riktigt bra. Och barnen som gått i förskolan har en bra skolenärvaro. Från början var förskolan enbart inriktad på romer men personalen bestämde sig för att öppna upp verksamheten.

- Vi bor i Sverige och då ska vi ha alla med oss. Och det finns ingen skola med bara romska barn och då är det bra om våra barn redan på förskolan gått med andra barn, förklarar Sali.

Fokus är dock fortfarande att särskilt uppmuntra romer att söka plats för sina barn och målet är att alltid ha romsk personal som kan språket. Eftersom Sali en gång i tiden själv inte ville lämna sina barn på förskolan vet hon att föräldrarna behöver extra stöd. Det finns en rädsla för att barnen ska råka illa ut, bli mobbade eller skadade. Hon menar att förskolan har fått föräldrar att växa i

sin roll och lita på att de kan vara trygga. Och Yvonne påpekar att den tryggheten är viktig för barnen att se. Den stärker alla.

- Det står tydligt i läroplanen om barnens rätt till och vår skyldighet att stärka deras identitet och språk. Förskolan kan hjälpa barnen med deras identitet, att man ska våga säga att man är rom.

Personalen har ambitionen att vara konsekvent och prata romska med barnen som kan språket och när barnen byter till svenska försöker de försiktigt locka dem tillbaka till modersmålet. Men Vorza påpekar att det är viktigt att inte störa leken. De romska barnen, just nu sju på lilla avdelningen och sex på stora, får också en gång i veckan en språktimme där de går åt sidan med Sali eller Vorza för en egen "undervisning".

- Barnen behöver uppmuntras att använda sitt språk. Det är vanligt att många använder allt mer svenska hemma så det är viktigt att de får prata romska här, säger Sali.

Flera romska föräldrar som kommer för att hämta sina barn pratar om hur nöjda de är med förskolan. Ljubica och Maria med varsin son på förskolan berättar att de har äldre barn som gått där och nu går i skolan. Båda tycker att det är bra att barnen får höra och prata romska på förskolan eftersom det lätt blir mycket svenska, även hemma.

- Vi hör att det kommer mer romska ord. Och vi kände Yvonne sedan tidigare så det kändes bra att ha barnen här, säger Ljubica.

Föräldraröster

Ana med sonen Bobby, 7 år och Valentina 6 år.

-Det är bra att båda språken finns på förskolan, det är bra att prata varje dag och med andra vuxna.

Hemma blir det mest svenska så det är bra att de pratar romani i förskolan. Om vi pratar romani hemma så svarar barnen också på romani. Jag har själv romsk och serbisk bakgrund och har bott i Sverige i elva år. I Serbien hade vi inte romani i skolan.

Dragan och Natasa med Bato, 5 år och Grofo, 3 år.

Förskolan har betytt mycket. Det är bra med modersmålsstöd och barnen är jätteduktiga. Vi kände lärarna här och min brors barn har gått här, de var också jättenöjda. Vi pratar mycket romani med barnen. De kan svenska så bra så vi försöker använda romani så mycket som möjligt. Barnen pratar också ofta romani med varandra.

Sverigefinsk grundskola på gång

Haninge kommun har i flera år arbetat för att få till en tvåspråkig svensk-finsk grundskola. Nu ser det ut som att det blir verklighet hösten 2017.

Vi har den tydliga viljeinriktningen att kunna erbjuda en sverigefinsk grundskola i kommunens regi höstterminen 2017, säger kommunalrådet Petri Salonen (C), ordförande i samrådsgruppen för finskt förvaltningsområde.

Haninge kommun har sedan flera år tillbaka förskoleverksamhet med tre finskspråkiga avdelningar. Även barn från andra kommuner är välkomna i mån av plats. Ambitionen är nu att förskolebarnen ska få fortsätta utveckla sitt minoritetspråk i grundskolan.

– Vi vet att det finns uppåt 40 familjer som vill sätta sina barn i en grundskola där de får undervisning i både finska och svenska, säger Maria Fägersten (S), ordförande i grund- och förskolenämnden.

– Föräldrar är måna om att barnen fortsätter utveckla sitt finska språk, så helt klart finns det en stor efterfrågan och därmed en bas att bygga på, fortsätter hon.

Tanken är att undervisningen ska ske i någon av de kommunala skolorna i centrala Handen, med närhet till den befintliga förskolan. Att det är en prioriterad fråga för Haninge kommun råder det ingen tvekan om.

– Vi har ju jobbat för det här i flera år,

därför känns det väldigt bra att vi som ingår i finskt förvaltningsområde äntligen står i begrepp att kunna erbjuda en tvåspråkig skola för den finska minoriteten i vår kommun, säger Petri Salonen.

– Det är en rikedom att under hela sin skoltid få möjlighet att behålla sitt språk och sin kultur. Jag har själv gått tvåspråkig klass fram till gymnasiet och vet att det krävs mer än modersmålsundervisning någon timme i veckan om man ska kunna utveckla både svenska och finska. Det är mycket positivt att det finns så många föräldrar som vill att deras barn ska få behålla sina finska rötter, säger Petri Salonen.

Just nu pågår planering för att marknadsföra och informera om möjligheten att söka sig till sverigefinsk grundskola i Haninge. Det handlar om att i god tid ge förutsättningar för föräldrar att ta beslut inför starten nästa år.

– Allt handlar om att bygga underifrån. Redan till kommande läsår ser vi över möjligheten att erbjuda ytterligare finskspråkig undervisning till de barn som sökt förskoleklass i centrala Handen, säger Maria Fägersten och förklarar att på det sättet vill man uppmuntra intresset att nästa år söka sig till den sverigefinska klassen.

– Finns det bara underlag vill vi som finskt förvaltningsområde naturligtvis på sikt kunna erbjuda tvåspråkig grund-

Haninge har ambitionen att kunna erbjuda sverigefinsk grundskola i kommunens regi höstterminen 2017. På bilden Petri Salonen (C) och Maria Fägersten (S).

skola från årskurs 1 till 9. Att kunna tala sitt modersmål är oerhört viktigt, inte minst möjligheten att kunna kommunicera med sina släktingar. Men vi vet också att tvåspråkighet främjar inlärning, samtidigt som det hos barnen och ungdomarna bidrar till ökad stolthet över den egna kulturen.

www.haninge.se

Foto: Leselotte van der Meije

Finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska?

Barn som tillhör någon nationell minoritet har rätt att få skolundervisning i sitt modersmål. Rättigheten gäller i grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan.

Stockholms stad ska erbjuda undervisning i finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. Språket behöver inte talas i hemmet. Till skillnad från tidigare räcker det numera att man tillhör minoritetsgruppen. Om du är elev eller vårdnadshavare och har frågor om skolundervisning i nationella minoritetsspråk ska du i första hand kontakta din skola. Du kan också ringa Kontaktcenter Stockholm på telefon 08-508 00 508.

stockholm.se/minoriteter

Finska språket - en tillgång i Gävleborg

Har du finska rötter och bor i Gävleborg? Vet du då att det finns ett finskt språkpaket som riktar sig till nyblivna föräldrar och som delas ut på biblioteken i länet?

Finska språkpaketet innehåller information om flerspråkighet samt en tvåspråkig sångbok. Fråga på ditt bibliotek!

Gävleborgs finska språkpaket delas ut för att främja barns möjlighet att lära sig sitt nationella minoritetsspråk, finska.

Språkpaketet är ett resultat av ett samarbete mellan Region Gävleborg, Gävle kommun, Sandvikens kommun och Hofors kommun samt Sverigefinska ungdomsförbundet.

Mer information: www.regiongavleborg.se/sprakpaket

ARVET FÖRS VIDARE

Text: Per-Åke Hultberg
Foto: Fredrik Wannerstedt

Micael Bindefeld:

”Vi får aldrig glömma...”

”Jag är svensk jude, född och uppvuxen i Göteborg. Har själv aldrig mött antisemitism och har aldrig betraktat Sverige som ett antisemitiskt land, men de senaste åren har något hänt. Nu tar jag på mig min Davidsstjärna.”

Ungefär så skrev den professionella festfixaren Micael Bindefeld i en mycket uppmärksam debattartikel för drygt ett år sedan.

– Det var ett statement, jag tänker inte gömma mig. Idag har vi en situation då många inte vågar berätta om sin judiska bakgrund och inte heller vågar ha på sig judiska symboler. Då gör jag precis tvärtom, visar istället att jag är stolt. Det var viktigt för mig, helt nödvändigt, berättar Micael, som inte tagit av sig Davidsstjärnan sedan dess och inte heller tänker göra det. Han hoppas kunna gjuta mod i andra, som kanske vacklar, att vägra låt sig skrämmas.

Micael förklarar att han alltid haft ett stort engagemang och intresse för sin familjs historia. Det finns så många minnen och så många starka berättelser som också inkluderar hans folks historia. Den stiftelse som han startade 2014 handlar ytterst om att vittnesmålen om Förintelsen, delvis hans egen familjs historia, måste föras vidare för att om möjligt bidra till att något liknande inte upprepas. Vi får aldrig glömma!

– Det var inget plötsligt uppvaknande. Jag har alltid varit medveten om att större delen av min familj på min fars sida förintades i Auschwitz. Men visst, känslan att verkligen göra något konkret och långsiktigt har definitivt vuxit sig allt starkare med åren, berättar Micael. Inte minst efter pappans bortgång för några år sedan då det blev så uppenbart, snart finns det inte några vittnen kvar som kan eller orkar berätta om de systematiska folkmorden. Deras berättelser måste likväl fortsätta att berättas.

Han insåg med förfäran att det kollektiva minnet av Förintelsen av sex miljoner judar, en halv miljon romer och många andra utsatta grupper, handikappade, funktionsnedsatta, homosexuella med flera, riskerar att suddas ut i historiens glömska.

– Jag känner ett personligt ansvar att föra berättelserna vidare, säger Micael och förklarar sin egen existens med det enkla faktum att hans farmor och farfar emigrerade till Sverige 1932, vilket den övriga släkten inte kunde förstå. Men redan då upplevde hans farmor och farfar hur antisemitismen steg för steg började göra sig gällande i deras vardag.

– Jag kommer från ett påtagligt judiskt

Det som var otänkbart för 20 år sedan, att öppet visa hat mot judar och andra minoriteter, är nu en verklighet, inte minst på nätet.

hem med allt vad det innebär av högtider och traditioner, maten, musiken, berättandet, allt det där som utgör ett kitt för att hålla ihop en minoritet och som också är viktigt för mig personligen. Men vi har även firat alla svenska högtider, där allt från hummerpremiärer till midsommar har varit en självklar del av min uppväxt.

– Det handlar alltså inte så mycket om religion för mig, inte heller om språket, även om mina farföräldrar talade jiddisch med varandra, utan snarare om den rika kulturen och att jag de facto identifierar mig som jude. Men det är självklart upp till var och en att

avgöra hur man vill leva sitt judiska liv. Själv har jag även en otroligt stark kärlek till mitt andra hemland, Israel. Ett land där jag aldrig bott, med ett språk jag inte talar, ändå känner jag en stark tillhörighet.

Utifrån sin egen familjs historia och upplevelser i sin egen uppväxt är den kärleken ganska självklar, en kärlek som många inte tycks förstå, säger Micael. När andra familjer under hans uppväxt åkte till Kanarieöarna, åkte familjen Bindefeld till Eilat i Israel.

– Den där lilla landremsan i Mellanöstern har en symbolisk betydelse för världens judar. Tänk om staten Israel hade utropats tio år tidigare, 1938 istället för 1948, då hade sex miljoner judar haft ett hemland att fly till ...

Micael betonar att han själv inte känner av någon antisemitism i Stockholm, men att den finns och tycks växa. Det som var otänkbart för 20 år sedan, att öppet visa hat mot judar och andra minoriteter, är nu en verklighet, inte minst på nätet.

– Det som händer i Malmö är skrämmande. Politikerna har tillåtit antisemitismen att gro utan några konkreta åtgärder. När man blir spottad på för att man är jude, när synagogan utsätts för vandalisering och nu måste

ha stängsel som skydd, och när lärare inte längre vågar undervisa om Förintelsen, då är det något som är oerhört fel, säger Micael, och betonar gång på gång att säkerhet och trygghet är det viktigaste av allt, men att det kostar pengar och där måste våra politiker ta ett betydligt större ansvar.

– Jag hoppas att mänskligheten kan ta lärdom av förföljelser och folkmord, att idag se tendenser, att höra varningsklockor när olika minoriteter utsätts för övergrepp. Vi ser idag ett Europa där inte bara judar utan också flera andra minoriteter, romer, muslimer och HBTQ-personer, utsätts för hat och trakasserier. Det här gäller naturligtvis alla människor oavsett nationalitet, alla.

– By the way, du måste läsa boken ”Käre Herman”. Det är en obehaglig men samtidigt oerhört spännande bok som handlar om Herman Lundborg, som på 1920-talet i vetenskapens namn gjorde rasbiologiska undersökningar på samer och finnar i norra Sverige. ”Vetenskap” som inte bara påverkade nazismens rasläror utan också svensk politik långt in på 1950 och 1960-talen. Missa inte den!

Fakta: Bindefelds stiftelse

■ Syftet är att stödja dem som har en vilja att kommunicera, ge information, bilda sätta eller på annat sätt förmedla kunskap till en bred svensk publik med berättelser om Förintelsen. T o m 1 augusti tas ansökningar emot till stipendiet som delas ut på Förintelsens minnesdag den 27 januari 2017.

www.bindefeldstiftelse.se

FORSKNING

Foto: Hans-Olof Uusi

Det ska börjas i tid. Språkforskaren Jarmo Lainio lyfter särskilt fram betydelsen av flerspråkighet; att redan från början i livet få möjligheten att utveckla sitt modersmål. (Bild från förskolan Lilla Björn i Kiruna.)

Språkforskaren Jarmo Lainio Nyttan med flerspråkighet

I Europa talas ett par hundra nationella minoritetsspråk, i Sverige skyddas fem; finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. Språklagen och lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk slår fast att barn ska ges möjlighet att utveckla sitt språk från förskolan och uppåt. Inom förvaltningsområdena för finska, meänkieli och samiska finns dessutom en utökad rätt till förskoleverksamhet på de språken.

I många kommuner finns det ingen modersmålsundervisning alls. Annars är en timme i veckan det vanliga och det är naturligtvis på tok för lite. Tre till fem timmar är vad som behövs. Det är det internationella synsättet, säger språkforskaren och debattören Jarmo Lainio, professor i finska vid Stockholms universitet. Han lyfter särskilt fram betydelsen av flerspråkighet; att redan från början i livet få möjligheten att utveckla sitt modersmål.

Den internationella forskningen visar allt tydligare på nyttan av flerspråkighet. Det gör att man som individ har goda förutsättningar att prestera bättre både i utbildning och i vuxenvärlden. Den bekräftelse det innebär på det personliga planet gör dessutom att man blir en mer aktiv samhällsmedborgare.

– Det här är ju egentligen inga konstigheter,

utan tvärtom ganska självklart, säger Jarmo Lainio, som menar att det i grunden handlar om hur majoritetssamhället ser på minoriteterna och deras språk. Diskriminering har från och till drabbat samtliga nationella minoriteter. Barn med minoritetsbakgrund kan med smärta berätta hur de upplevt sig bli sämre behandlade än andra.

– Att kunna sitt modersmål innebär stora värden för individen. Flerspråkighet ger förutsättningar för större framgång i skolan. Bara det faktum att man kan ytterligare ett språk är ju en stor tillgång. Men om man bara har en timme i veckan, vad hinner man då göra? Hinner man återkoppla från tidigare lektion och vad kommer man ihåg? Det blir väldigt tunt och mycket svårt, för att inte säga omöjligt, att på den tiden utveckla ett fungerande språk, betonar Jarmo Lainio.

Det innebär totalt 320 timmar under grundskolans 9 år. Att jämföra med 480 timmar i engelska. För att inte tala om svenska – 1 500 timmar.

– Att tro att en timme i veckan skulle vara tillräckligt är en ren utopi. Ingen klarar det på den tiden. Samtliga åtta rapporter som Europarådet tagit fram efter att ha granskat Sverige sedan år 2000 visar på allvarliga brister i modersmålsundervisning om och på de nationella minoritetsspråken. Det här är välkänt. Sverige som traditionellt har ett gott rykte som en flerspråkigsatsande nation står idag i skamvrån.

Så vad måste göras?

– Det handlar om kraftfulla förbättringsåtgärder. Först och främst måste antalet lektionstimmar utökas. Samtidigt måste det skapas förutsättningar för tvåspråkiga klasser. Dessutom är det helt nödvändigt med en fungerande lärarutbildning. En sådan process påbörjades 2014 för finska, meänkieli och samiska. Men för att det verkligen ska hända något måste staten slå fast att det här är en högprioriterad fråga. Hittills är det många som upplever att modersmålsundervisning på de nationella minoritetsspråken är lågprioriterad, trots alla fina ord.

Foto: Oskar Kullander

Riina Heikkilä och Henna Leskelä jobbar som språkvårdare i finska på Språkrådet.
Foto: Alexander Milrin.

En språkvårdares vardag

På Språkrådet i Stockholm har språkvårdarna i finska, jiddisch, romska och svenskt teckenspråk fullt upp med att besvara inkommande frågor om uttal, termer, stavningar och grammatik.

Det är tisdag förmiddag på Språkrådet i Stockholm och språkvårdaren i finska Riina Heikkilä har precis besvarat en språkfråga via telefon.

– En hel del av frågorna vi får handlar om grammatik och rättstavning och kommer från privatpersoner och journalister, men de allra flesta frågor just nu rör termer i offentlig förvaltning. Ibland får vi helt enkelt skapa nya ord eller termer eftersom de inte finns i finskan, säger Riina Heikkilä som har jobbat med språkvård sedan 2001.

Att svara på språkfrågor via telefon eller mejl är en stor del av arbetet som språkvårdare, precis som att sköta sociala medier och hålla koll på nyheter, ta fram ordlistor och ordna seminarier.

Minoritetsspråken vårdas

På Språkrådet vid Institutet för språk och folkminnen finns språkvårdare i finska, jiddisch, romska och svenskt teckenspråk. Det svenska teckenspråket hör inte till de fem nationella minoritetsspråken, men det uppfyller flera viktiga kriterier och det är därför motiverat att se teckenspråket som ett sjätte minoritetsspråk. Institutet planerar att anställa en språkvårdare även i meänkieli. Språkvården inom samiska sköts av Sametinget.

Viktigt ordlistearbete

En annan del av språkvårdarnas arbete är att ta fram ordlistor med olika

samhällsteman som skola, juridik och medicin. Just nu pågår arbetet med att ta fram en biblioteksordlista, efter önskemål från bibliotekarier i Sverige.

– Ordlistearbetet är viktigt eftersom finstalande ska ha tillgång till rätt terminologi också inom fackområden. Vi gör både större ordlistor inom viktiga samhällsområden och mindre ordlistor inom områden som är populära eller efterfrågade. Till exempel har vi gjort en ordlista över perenner, säger Riina Heikkilä.

Tillgänglighet i fokus

De flesta av ordlistorna är tillgängliga på institutets webbplats, där det också finns matnyttig information och aktuella nyheter inom minoritetsspråken. Även på Facebook kan man följa en del av minoritetsspråken, liksom i olika mediasammanhang där språkvårdarna medverkar som experter.

– Inom finskan ger vi till exempel ut språktidskriften Kieliviesti, skriver språkspalter i sverigefinska medier och svarar på språkfrågor i radioprogrammet Kielipuoli i Sveriges radio, säger Riina Heikkilä.

Årligen arrangerar språkvårdarna i finska och romska dessutom seminarier där inbjudna talare diskuterar aktuella språkvårdsfrågor. Seminarierna är öppna för alla som är intresserade av utvecklingen inom ett visst minoritetsspråk.

Institutets verksamhet inom minoritetsspråk:

- Språkrådgivning i finska, jiddisch, romska, svenskt teckenspråk - tider och kontaktinfo på webben!
- Fördelning av statsbidrag för projekt som främjar minoritetsspråk - vill du söka?
- Utdelning av Minoritetsspråkspriset - alla kan nominera!
- Språkvårdsseminarier i finska och romska - alla är välkomna!
- Utgivning av Lexin och ordböcker på minoritetsspråk - tillgängliga på webben!

Mer information finns på www.sprakochfolkminnen.se

Institutet för
språk och
folkminnen

www.sprakochfolkminnen.se

SVERIGEFINNAR

Text: Ann-Helén Laestadius
Foto: Johan JeppssonSverigefinnarnas dag firas den 24 februari.
Minoritetsspråket är finska.

Här peppas barnen att prata finska

På **Pikku-Erkki** i Eskilstuna stärks barnen i sina dubbla identiteter.

– Vi peppar barnen att bli starka självständiga individer som lätt kan ställa om mellan språken, säger förskolläraren Nina Puolakanaho.

Finskan är ständigt närvarande. Det pratas och sjungs på finska, på väggarna hänger bilder med finsk text, veckodagar och månader anges på finska och i bokhyllan finns gott om finska böcker.

Personalen pratar uteslutande finska med varandra och målet är att alltid prata finska med barnen. Barnen själva använder både finska och svenska. På en av avdelningarna, med fjorton barn i åldrarna 3-5 år, är det många som kan finska. Förskolläraren Nina säger att det varierar från år till år.

– Förra året var gruppen mer svensktalande. Då fick vi prata lite mer svenska för att barnen skulle förstå och hänga med. I år är det fler barn som pratar finska.

När barnen börjar på Pikku-Erkki får pedagogerna ganska snabbt en inblick i hur mycket finskan används hemma och vilken nivå barnen är på. Och allt eftersom barnen börjar prata eller ordförrådet utökas så följer personalen deras språkutveckling och anpassar finskan efter den.

– En del föräldrar tycker att det räcker att barnen får finska här men vi brukar uppmuntra dem att prata finska hemma också. Det är svårt att hålla språket levande när man slutar på förskolan om man inte pratar finska hemma, säger Nina.

Pikku-Erkki jobbar för att uppnå en aktiv tvåspråkighet. Nina säger att de försöker ha med språket i allt de gör, allt från samlingen till maten och leken. De yngsta barnen använder finskan mest men i fyra års åldern händer något under leken.

– Då har vi märkt att barnen börjar leka mer på svenska. Vi vet inte riktigt varför det sker. Men fram till tre års ålder har de satt grunden för språken och sedan verkar det sociala språket, svenskan, ta över i leken. Vi försöker komma in med finska fraser men ofta leker de avancerade lekar och då vill man inte gå in och störa för mycket.

Nina är förskollärare och lärare för de lägre årskurserna. Hon valde under utbildningen att specialisera sig på tvåspråkighet och språkutveckling. Något som hon haft

– Vi jobbar mycket med traditioner, firar till exempel finsk jul, finsk valborg, äter memma till påsken och pratar om sverigefinska dagen och flaggan, säger förskolläraren Nina Puolakanaho.

stor nytta av i arbetslivet.

– Det är jättespännande att se hur det fungerar med två språk för barnen. Jag är själv född i Finland och kom hit när jag var tre år. Finskan ligger mig varmt om hjärtat och jag tycker verkligen om att jobba med språk och språkutveckling.

Den här terminen har alla barn på avdelningen för 5-6 åringar lärt sig att läsa och är med andra ord redo för skolstarten till hösten. På väggen i samlingsrummet hänger ett femtiotal kort med bilder och finsk text.

– Vi har använt ord som börjar på samma bokstav som barnens namn börjar på. Det är jätteroligt att alla lyckats knäcka koden och lärt sig att läsa. Och de små tycker att det är spännande och snappar också upp ord och lär sig att räkna, berättar Nina.

Det finns inget språkkrav för varken föräldrar eller barn, man kan söka till förskolan oavsett bakgrund. De allra flesta söker sig medvetet till Pikku-Erkki för att deras barn ska få det finska språket och den finska kulturen.

– Vi jobbar mycket med traditioner, firar till exempel finsk jul, finsk Valborg, äter memma till påsken och pratar om sverigefinska dagen och flaggan. Vi pratar om den finska matkulturen, om att Sverige och Finland varit ett land och så firar vi självständighetsdagen.

Barnen får ofta chansen att se finskspråkig teater och varannan måndag samlas alla förskoleavdelningar för en gemensam musikstund med dragspel på församlingshemmet.

Nina säger att Eskilstuna är en finsk stad på så vis att där bor många finsktalande. Det är inte ovanligt att man pratar eller hör finska på stan. Pikku-Erkki har haft en del barn som inte kunnat svenska alls, utan bara pratat finska.

Det finns, menar Nina, en stor medvetenhet bland föräldrar födda på åttio- och nittio-talen att deras barn ska lära sig finska, så förskolan är ett självklart val.

Föräldraröster

Tiina och sonen Tyr, 3 år

– Jag är finsk och gick själv i finsk klass till sexan. Jag pratade bara finska, kunde ingen svenska förrän efter sexan. Barnens pappa är svensk men han tyckte också att barnen skulle gå i finsk förskola och skola eftersom det är en rikedom att kunna flera språk. Förskolan ger barnen en trygghet och det är viktigt för den språkliga utvecklingen. Jag pratar både finska och svenska med Tyr och jag läser för barnen på finska. Jag hör att Tyr leker på svenska. Det är viktigt att han kan finska så att han kan kommunicera med släktingar. Det märks i hans språk att han går på förskolan för han använder ord som vi inte använt hemma.

Taru och dottern Alina, 2 år

– Jag är finsk, flyttade hit för fyra år sedan. Min man är också finsk men bodde här. Vi pratar bara finska hemma. Det är viktigt att Alina får gå på finsk förskola och hon ska fortsätta på den sverigefinska skolan sedan. Alina är finsk men hennes syster som är äldre pratar svenska och är mer svensk. Jag har också märkt att Alina lärt sig svenska ord sedan hon började på förskolan.

Vilken identitet anser barnen själva att de har?

– De flesta säger nog att de känner sig svenska men det finns också några som är väldigt finska. Särskilt när det gäller idrott, då brukar vissa barn som kommer från sportintresserade familjer bli väldigt finska.

Nina säger att hon själv har svängt i sin identitetskänsla, från att ha upplevt sig som väldigt finsk som barn till att mer och mer känna sig som både svensk och finsk i vuxen ålder. Och det beror till viss del på hennes jobb. – Här på jobbet kan jag känna mig som svensk, för många av mina äldre kollegor har kommit hit från Finland och känns mer finska. Så när vi skickar ut information till föräldrarna skriver jag på svenska och de andra på finska.

VILL DU VETA MER OM NATIONELLA MINORITETER OCH MINORITETSSPRÅK?

Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget har tagit fram en mängd olika broschyrer och informationsmaterial om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Du kan beställa materialet kostnadsfritt på minoritet.stockholm@lansstyrelsen.se alternativt kansli@sametinget.se eller ladda ner det på www.minoritet.se

Populärt att prata finska

DET BÖRJADE MED sju barn som kom samman för att prata finska, leka, umgås och ha kul. Nu fem år senare samlas runt 40 barn och ungdomar i en regelbunden verksamhet under namnet Uppsalan Suomi-koulu.

Det är trots namnet ingen egentlig skola, det viktiga är att barnen uppmuntras att under trivsamma former prata finska med andra barn och ungdomar, säger initiativtagaren Beate Hyttinen Lindgren, som själv är född och uppvuxen i Sverige av finska föräldrar.

På samma sätt hon själv fick med sig både språket och kulturen hemifrån via sina föräldrar har hon varit mån om att föra det finska arvet vidare till sina egna tre barn.

– Jag har alltid pratat finska hemma med mina barn. När de var små gick de i finska förskolans öppna förskola. Men sedan fanns det ju ingenting för dem när de kom upp i skolåldern, säger Beate, som alltså såg ett behov av en kontinuerlig verksamhet i någon form.

Beate Hyttinen Lindgren,
initiativtagare till
Uppsalan Suomi-koulu.

Någon tipsade om Rusukki, Sverigefinnarnas språk- och kulturförening i Uppsala. Föreningen hade bildats 2010, året efter att Uppsala kommun anslutits till förvaltningsområdet för finska språket. Rusukki bevakar sverigefinnarnas språkliga rättigheter i samrådet med kommunen och erbjuder en mötesplats för alla som intresserar sig för finska och finskspråkig kultur.

Föreningen visade sig vara den perfekta plattformen för Uppsalan Suomi-koulu, som sedan 2011 är en del i Rusukkis verksamhet.

Det började med sju barn. Idag finns två åldersgrupper med vardera cirka 20 deltagare, båda med avlönade ledare. I gruppen Minnarit träffas skolbarn upp till

tio år varannan lördag under tre timmar. Ungdomsgruppen Kipinä, med barn från 11 år och uppåt, samlas en gång i månaden. Aktiviteterna varierar; pyssel, film, spel, drama, dagsutflykter, sommarläger och så vidare, allt givetvis utifrån barnens och ungdomarnas önskemål.

Det viktigaste är att vara en träffpunkt där det ges möjlighet att tala finska med jämnåriga. Många av barnen har bara en förälder att prata

Uppsalan Suomi-koulu med sina 40 deltagare får stöd av Uppsala kommun ur statsbidrag för finskt förvaltningsområde.

finska med och det är viktigt att skapa fler miljöer där de kan använda språket.

– Det känns fantastiskt kul att så många vill vara med. Det visar att det finns ett verkligt behov bland barn och ungdomar av att få använda sitt språk, skratta och ha roligt tillsammans med andra. Det räcker inte med modersmålsundervisning och att bara prata finska hemma, betonar Beate Hyttinen Lindgren.

– Det är så viktigt att träffa nya kompisar med samma bakgrund, känna stolthet

över sitt språk och sin kultur, att märka att det finns fler barn som talar finska i sina familjer och att de inte behöver känna sig så ensamma i det.

Uppsala
KOMMUN

www.upsala.se

Vi på biblioteket tänker på flera olika språk

Biblioteken i Norrbotten är en självklar och naturlig del av alla människors liv och vardag. Vi delar ut

barnets första bokgåva på samiska, meänkieli, finska, romani och flera andra språk. Tillsammans vill vi att länets människor och språk ska växa.

Välkommen till biblioteket!

BIBLIOTEKEN
I NORRBOTTEN

NORRBOTTENS
LÄNS LANDSTING

Praedtieh tändar gnistor i de sydsamiska förvaltningskommunerna.

Praedtieh som betyder gnistor på sydsamiska, är ett nätverk mellan de nio sydligaste samiska förvaltningskommunerna. Målsättningen med samarbetet är att använda ekonomiska- och personella resurser på bästa sätt. Samordnarna träffas regelbundet och planerar för olika gemensamma aktiviteter och arrangemang. Allt från språkbud till teaterföreställningar, konserter, samiska föreläsningar, kartläggning, gemensam översättartjänst och mycket mera.

Praedtieh vill särskilt berätta om försommarens stora succé av genomförda aktiviteter.

Samisk seniorträff

Den första samiska seniorresan som anordnats i Sverige.

Den 14-16 juni 2016 träffades ett 70-tal samiska seniorer i Saxnäs i Vilhelminafjällen, från sydsamiskt område, för att umgås och återuppleva gamla minnen. Det blev många kära återseenden då en del inte hade träffats på flera decennier. Minnen och livshistorier delades. Samiska var det naturliga samtalspråket.

En hel dag tillbringades på den historiska kyrkplatsen Fatmomakke (Faepmie). Många av de äldre har firat midsommar där som unga och önskade att återse platsen. Det hölls samisk andakt i kyrkan. Kvällen avslutades med festmiddag och musikunderhållning. I Saxnäs gjordes det studiebesök på det samiskprofilerade äldreboendet, Ricklundgårdens museum och samekvinnan Lisa Stemps stuga.

TORNEDALINGAR

Text: Ann-Helén Laestadius
Foto: Hans-Olof Utsi

Tornedalingarnas dag firas den 15 juli.
Minoritetsspråket är meänkieli.

Ett livslångt lärande i finska och meänkieli

Det är dags för lunch och lilla Freja, 2 år, säger glatt på meänkieli att hon ska tvätta händerna. "Freja pessee käet!" På bara sju månader har hon lärt sig språket som inte finns hemma.

Ju tidigare de kommer till oss desto bättre blir språket. De är så formbara när de är små, säger Kaisa Edvinsdotter, modersmålspedagog på förskoleavdelningen Nalle-Maija.

Förskolan Lilla Björn i Kiruna öppnade avdelningen Nalle-Maija med resurser för finska och meänkieli under 2010. Ganska snart insåg både personal och föräldrar att det inte räckte med fyra timmar meänkieli och finska om dagen. Svenskan tenderade hela tiden att ta över, inte minst för att barngruppen vissa terminer hade en majoritet svensktalande barn med föräldrar som inte var intresserade av språkinriktningen. Personalen flaggade hos sina chefer om att det inte fungerade och till slut satte föräldrarna ner foten och krävde en meänkieli- och finsktalande avdelning med egen kö.

– Det var oräddast mot alla så som det var. Föräldrar med barn som kunde finska hamnade på andra förskolor medan svensktalande barn hamnade här. Så vi skrev till skolchefen som kallade till möte och sedan blev det som vi önskade, berättar mamman Heli Puranen Nilimaa.

Hösten 2014 var den egna kön ett faktum och nu går sjutton barn i åldrarna ett till fem år på avdelningen med tre pedagoger som behärskar finska och meänkieli. Personalen pratar bara finska och meänkieli medan barnen kan välja språk. På samlingen innan lunchen uppmuntrar Kaisa och kollegan Maaria Sunna barnen att prata på finska och meänkieli. De små pratar obekymrat finska medan några av de äldre barnen svarar på svenska. Sångerna sjungs på finska eller meänkieli. Imse vimse spindel. Hämä hämä häkki.

Kaisa berättar att de efter en termin ser att barnen som inte har språket naturligt hemma också har lärt sig mycket. De förstår, pratar en hel del och sjunger med i sångerna och kan ramsorna.

– Vi lägger grunden för ett livslångt lärande. Och vi ser att mor- och farföräldrar som kanske upplevt att bli försvenskade inser att de faktiskt kan börja använda sitt språk igen och prata med barnbarnen. Det betyder mycket för alla.

Barnen på avdelningen Nalle-Maija väljer vilket språk de vill prata på men pedagogerna pratar bara finska och meänkieli.

– Barnen är ofta medvetna om sina rötter och de är stolta över det. De är också stolta över att kunna flera språk, säger Kaisa Edvinsdotter och Maaria Sunna.

Och för den "förlorade generationen", många födda på 1960- och 70-talen, blir barnens språkutveckling kanske än mer viktig.

– Min fru har tappat både samiskan och finskan och hon tycker att det är jättebra att vår dotter Liv får lära sig meänkieli. För det är ju inte bara ett språk man tappar utan också en identitet, säger pappa Niklas Mämmi.

På förskolan jobbar man mycket med identitet, kultur och traditioner. I lekrummen finns Muminfigurer som barnen har skapat egna sagor om med bild och text. De har en karta över Sverige och Finland och pratar om var man bor och hur det sett ut historiskt och var språken talats. Det finns även temaveckor om Finland och kultur dagar när de pratar om samer, sverigefinnar och tornedalingar och hela förskolan uppmärksammar högtidsdagar. Ett av barnens stora hedersuppdrag är sångstunderna på äldrebonden i Kiruna.

– De tränar inför det och gillar det jättemycket. Och de äldre tycker om besöken, säger Maaria.

Pedagogerna har lagt märke till att barnen oftare byter till svenska när de blir lite äldre. Personalen försöker då fånga upp finskan igen utan att störa leken för mycket.

– Då kan vi fråga – kan du säga det på finska så jag förstår bättre.

Förskolan spelar en stor roll i barnens språkutveckling. Många föräldrar jobbar heltid och då behövs språkstimulansen i förskolan. Men den stora oron är övergången till skolan. Heli säger att sjuåriga dotterns språkutveckling avstannat eftersom hon nu bara får en timmes finska i veckan.

– Vi fick veta att skolan skulle ha en finsk inriktning som en uppföljning på förskolan men så blev det inte. Jag tror inte att viljan finns hos kommunen. Först sa man att det inte fanns ett behov av en finsk förskola och nu säger man samma sak om skolan.

Kaisa håller med om att gapet blir för stort, men säger att ett samarbete är på väg att utvecklas. Kön till Nalle-Maija är lång, men Kaisa och Maaria konstaterar att alldeles för många Kirunabor inte ens är medvetna om den specialiserade förskoleavdelningen.

– Kommunen borde informera om vår förskola till nyblivna föräldrar. De borde också informera om fördelarna med tvåspråkighet. Förut trodde man att barn skulle bli halvspråkiga, men det är ju tvärtom, all språkinläring går bättre, säger Kaisa.

Ett dilemma är bristen på finsk- och meänkielitalande förskollärare och barnskötare. Och pedagogerna är oroad för meänkielins framtid. De menar att det är viktigt att visa att man satsar på språken för att höja statusen.

Föräldraröster

Niklas med dottern Liv, 3,5 år.

– **Liv sjunger** på finska och vi ser att det går fort framåt med språket nu. Min fru har själv tappat språket så hon tycker att det är jättebra att Liv får lära sig meänkieli. Jag pratar bara meänkieli med Liv. Min pappa är från Saivomuotka och mamma från Finland så hemma hos mig pratade vi meänkieli och finska. Förskolan har påverkat Livs språk jättemycket och det är härligt att se.

Heli, mamma till Eero, snart 4 år.

– **Eero pratar finska** med mig och han är medveten om att vi har två språk hemma. Mammanspråket och pappaspråket. Som förälder känner man sig ofta ganska ensam och då är förskolan väldigt viktig för språkutvecklingen. När jag skulle lämna min tvååring som bara kunde finska på förskolan var det jätteviktigt att språket fanns där. Det är ju känslospråket, hjärtetspråket. Hade inte Eero gått här hade han inte kunnat språket lika bra som han nu kan det.

– Det är föräldrarnas förtjänst att vi fick en egen avdelning med egen kö. Kommunen lyssnade på föräldrarna, säger pedagogerna Maaria Sunna och Kaisa Edvinsdotter.

Robotar nytt verktyg i språksatsning

KODNING OCH PROGRAMMERING blir allt vanligare i förskolan. I Stockholms stad får finsktalande barn lära sig språk med en robot som kompis.

Fältöverstens förskola i Stockholm har sedan två månader fått en ny kompis av det ovanligare slaget. Närmare bestämt en liten gullig robot.

– Den har blivit jätteuppskattad. Barnen älskar den, säger Oona Fagerholm, pedagog på förskolan med närmare 70 barn, varav två finsktalande som har svenska som andra språk. Ett par gånger i veckan får de under den ”finska stunden” leka med Blue-Bot som roboten heter.

– Det är som en humla utan vingar, ungefär stor som en igelkott. Det går att förflytta den med knapptryckningar men även genom läsplatta. Framåt, bakåt, sväng vänster, sväng höger, paus och stopp.

Stockholms stad har under det senaste året satsat resurser för att utveckla det pedagogiska arbetet i stadens förskolor som helt eller delvis har finsk verksamhet. Det har bland annat gjorts genom kompetensutveckling för pedagoger då de fått lära sig kodning, berättar Anneli Clevenrot, projektledare på utbildningsförvaltningen.

Robotsatsningen är inspirerad av finsk skolundervisning där programmering och kodning står på schemat redan på

lågstadiet. Det var så idén föddes om att ta in teknik kopplad till språkundervisning även bland Stockholms förskolor.

– Vid sidan av boken tänkte vi att teknik kan vara ett roligt, konkret och enkelt sätt att lära sig språk, i det här fallet finska, säger Oona Fagerholm.

Genom interaktiva läromedel får barnen känna på teknik redan i tidig ålder. Med hjälp av roboten kan de träna problemlösning, felsökning, samarbete, kommunikation och enkel programmering, samtidigt som de har jättekul.

Robotsatsningen gäller Stockholms stads förskolor med finsk verksamhet.

Anneli Clevenrot, projektledare på utbildningsförvaltningen, visar upp roboten Blue-bot.

Fotograf: David Khabbazi, Stockholms stad

Hittills har ett 20-tal finsktalande pedagoger utbildats för att kunna arbeta med nya interaktiva läromedel. Oona Fagerholms kollega, Jenny Luostarinen på förskolan Filosofen, hyllar också det nya greppet. På hennes avdelning finns tre finsktalande barn som ett par gånger i veckan leker med roboten Blue-Bot.

– Barnen tycker den är gullig, fin och vill leka med den hela tiden. Vi har lagt ut bokstäver på marken, skapat småspel, byggt upp kartor och banor. Det kan handla om att barnen ska bokstavera sitt namn med roboten eller att leda den till sitt ”hem”, berättar Jenny Luostarinen.

Men det är inte bara robotar som gäl-

ler i projektet. Barnen skapar animationer, lär sig språk i mobilappar, presenterar arbeten via Skype och laddar upp filmer på YouTube.

– Under hösten kommer vi genomföra en konferens där Linda Liukas, programmerare, författare och illustratör, inspirerar och föreläser om kodning i förskolan, avslutar Anneli Clevenrot.

Flerspråkiga aktiviteter med digitala lärplattor

– Det är så enkelt att med digitala lärplattor som verktyg skapa flerspråkiga aktiviteter i förskolan på ett lekfullt och samtidigt lärorikt sätt.

Det säger Petra Petersen, forskare vid Uppsala universitet, som i projektet Språkträdet introducerat användandet av lärplattor, av typen iPads på förskolan i Huddinge kommun. Syftet är och har varit att revitalisera det finska språket. Nu är även flera andra språk på gång.

– Vi använder dem nu i stort varje dag. Det handlar om olika appar som uppmuntrar barnen till att tala finska med varandra och med oss pedagoger. Och det är ingen tvekan om att de tycker att det är roligt, säger Tarja Ohtonen, som är förskollärare på Äpplets flerspråkiga avdelning med 32 barn.

Projektet påbörjades 2013 och har sedan fortsatt på flera avdelningar, även på svenska. Ofta sitter flera barn tillsammans. De trycker på bilder varefter det finska ordet dyker upp, de ritar och berättar, spelar in sagor för att sedan spela upp och översätta för varandra. De kommunicerar även med barn på andra förskolor via Skype. Även svensktalande barn vill gärna vara med. Det är ju kul!

– Vi vet ju hur viktigt det är med två-

språkighet, att det förstärker barnens identitet och deras stolthet över sin kultur och sitt modersmål, säger Tarja Ohtonen som berättar att det tidigare varit ett ganska hårt arbete att inspirera barnen att tala finska. Lekspråket är vanligtvis svenska i den här åldern och det tar över mer och mer. Här har lärplattorna onekligen fyllt en viktig funktion. Som sagt, det är ju kul men också lärorikt!

– Allt syftar till att skapa lustfyllda och spännande kopplingar till det finska språket, poängterar Petra Petersen och påpekar att det även fungerar på förskolor utan finska pedagoger och självklart lika bra på andra språk. Det handlar helt enkelt om att aktivera modersmålsstöd i vardagen, helst varje dag.

De lyckade resultaten med de finska barnen på förskolan Äppet har gjort att Huddinge kommun valt att gå vidare. Ambitionen är att lärplattor ska finnas tillgängliga på kommunens samtliga förskoleavdelningar och då även nå alla förekommande språk.

– Det här är ju en möjlighet för pedagoger som själva inte kan finska eller andra språk som kan bli aktuella. Det viktigaste är att barnen blir intresserade, kan kommunicera och därmed bli stolta över sitt språk, avslutar Petra Petersen.

Lärplattor, av typen iPads används nu på förskolan i Huddinge kommun. Ofta sitter flera barn tillsammans. De trycker på bilder varefter det finska ordet dyker upp.

HUDDINGE
KOMMUN
www.huddinge.se

SAMER**Text:** Per-Åke Hultberg
Foto: Tor Lundberg Tuorda■ Samernas nationaldag är den 6 februari. ■ Samer är en nationell minoritet och ett urfolk.
■ Minoritetsspråk: samiska (alla varieteter).**Föräldraröster**

Lena med sonen Mickel 11 år.

- Det var ganska självklart, säger Lena, mamma till Mickel 11 år, som går i 5:e klass. Han började på förskolan Giella när han var 2 år och har sedan fortsatt på sameskolan i Jokkmokk.

– Vår familj lever i och av det som alltid varit traditionella samiska näringar; renskötsel, jakt, fiske och slöjd. Själv är jag sameslöjdare och konstnär och min sambo är renskötare. Därför känns det bra att vår pojke går på sameskolan där det finns kunskap och förståelse för allt detta.

Det finns också så mycket fördomar och okunskap om det samiska och man tvingas att försvara sig. Det slipper Mickel på sameskolan där ju det samiska är norm. Det blir alltså en lugn och trygg skoltillvaro. Även språket är viktigt, att sameskolan är till stöd språkmässigt. Sameskolan fungerar alltså som stöd att bevara och synliggöra både samiska språk och kultur.

Familjen Pirak Thomasson

- Det var ingen tvekan. För oss var det helt naturligt att våra barn skulle gå på den samiska förskolan Giella i Jokkmokk.

Familjen bor i Jokkmokk och arbetar inom renskötseln. Brita 30 år berättar att hon och hennes sambo snabbt bestämde sig var barnen skulle ha sin skolgång. Idag går Jon-Alvar 4 år på förskolan Giella och till hösten får han sällskap av lillasyster Ajlin 1 år.

– Det viktigaste för oss är att barnen är trygga. Och det är dom här. Det är inga kulturkrockar, ingen som ifrågasätter vem man är, hur man pratar eller kommer ifrån. På Giella kan man helt enkelt känna stolthet, stärka sin identitet och få vara sig själv, säger Brita.

Vid sidan av trygghetsfrågan är språket, att barnen både får syd- och lulesamiska avgörande, berättar hon. Men det finns andra faktorer som också spelar roll.

– De sjunger samiska sånger, är ute mycket i skog och natur, äter samisk mat och leker som samer alltid gjort. Det är en viktig kulturförstärkare och miljö som barnen kan känna sig hemma i.

– Hemma pratar vi mest samiska, det är naturligt eftersom att svenskan kommer nästan helt gratis genom tv, media och samhället i övrigt.

”En svensk skola utifrån det svenska.” Så beskriver Elsy Labba sameskolan i Jokkmokk, den skola där hon är rektor och där de samiska språken och samisk kultur är centrum i all undervisning.

Sameskolan på frammarsch i Jokkmokk

- ”Om jag inte gått hos er hade jag inte haft det samiska språket idag.” När jag får höra sådant av gamla elever inser jag att det vi gör verkligen ger resultat, att vi faktiskt kan göra skillnad.

Samisk förskoleverksamhet och sameskolor i Sameskolstyrelsens regi finns på fem platser i Sverige: Gällivare, Jokkmokk, Karesuando, Kiruna och Tärnaby. I mångt och mycket är de likvärdiga med övriga svenska skolor, de följer den svenska läroplanen samtidigt är skolorna starkt samiskt profilerade och tillvaratar och utvecklar det samiska språket, kulturen och kulturarvet.

– Vårt fokus är att våra elever ska få god utbildning och vara funktionellt tvåspråkiga. De ska gå ut årskurs 6 med stolt och rak rygg, trygga i sitt kulturarv i förvisningen om att de kommer att klara sig i livet, berättar Elsy Labba, rektor vid sameskolan i Jokkmokk. Tillsammans med sameskolan i Kiruna är skolan i Jokkmokk Sveriges största sameskola och alla samiska barn är välkomna. Just nu har skolan 58 elever i årskurs 1-6 och 54 barn på förskolan Giella. Det arbetar ett tiotal pedagoger på skolan.

Elsy Labba berättar att skolbyggnaden har funnits sedan 1942 och har byggts om i olika omgångar. Utbyggnad är aktuell, eftersom verksamheten har vuxit och de börjar bli trångbudda. Antalet sökande till skolan har ökat kraftigt de senaste åren. Inte minst till förskolan.

– Vi kan knappt ta emot fler, men det är bara roligt att fler upptäcker oss. Genom att sätta sina barn här tar man tillbaka det samiska arvet.

Även om Jokkmokks sameskola liknar en traditionell skola, eller som Elsy förklarar, ”en svensk skola utifrån det samiska”, finns det självklart en hel del som är unikt. Framförallt språkundervisningen. Fyra timmar i veckan får alla elever från förskoleklass till och med årskurs 6 undervisning i samiska. Undervisningen sker på tre språk; lulesamiska, nordsamiska och sydsamiska. En nyckelåtgärd är att anpassa undervisningen efter elevens bakgrund och språkkunskaper, förklarar Elsy Labba.

– Eftersom en del barn kommer från familjer med samiska som förstaspråk, medan andra har samiska som andraspråk, har vi olika språkgrupper och lösningar för att ge eleverna den bästa undervisningen.

Undervisning sker på de samiska språken och samiskan är i centrum i all undervisning. Det kan handla om samiska sånger i musikundervisningen, eller att göra skolarbeten i ämnena naturvetenskap eller samhällskunskap på samiska. Miljöfrågor är ofta aktuella eftersom de handlar om det egna livsrummet.

– ”Vad bär jag med mig i min ryggsäck. Och vad är det samiska idag”, är två frågeställningar som vi vill få våra barn och elever att fundera kring och ha svar på.

Men det är mer än i undervisningen som det samiska kommer till uttryck. Överallt i skolan påminns alla om det samiska, i ord

och uttryck, bilder och flaggor, barnens egna teckningar och för att inte tala om torvkåtan ute på skolgården. Även skolmatsalen vittnar om skolans identitet. Idag serveras samisk mat så långt det går, berättar Elsy Labba. Det innebär att kött och fisk saltas, torkas och röks. Av renkött görs korv och färs. Vidare tas ben, skinn och senor till vara – helt enligt den samiska traditionen. Detta för att ytterligare stärka kunskapen och intresset för samisk mat och samiska traditioner.

- I den mån det går följer vi det samiska året. Vi försöker göra allt det samer alltid ägnat sig åt och fortfarande gör. På så sätt får barnen med sig kulturen men också miljötänkandet att återvinna, att ta tillvara och inte slänga i onödan.

Rektor Elsy Labba har tidigare varit lärare vid sameskolan i Jokkmokk. Hon om någon vet att sameskolan har haft och har betydelse och varför det är viktigt att fortsätta slå vakt om och värna samisk skolgång.

– Det har gett mig en avgörande trygghet och kunskap om vem jag är, mitt arv och mitt uppdrag. Skolan är jätteviktig för språket och kulturen, ja för att hela samiska samhället ska fortsätta leva vidare.

Och apropå leva vidare. I Jokkmokk, på Bokensskolan, kan man välja ett gymnasieprogram med samisk inriktning. Det är för övrigt Sveriges enda gymnasium som har ett samiskt program. Då programmet har riksinlag kan elever ansöka om plats var de än bor i landet.

Utbildning för samer:

På flera platser i Sverige finns samisk förskoleverksamhet.

Sameskolor finns i: Gällivare, Jokkmokk, Karesuando, Kiruna och Tärnaby. I flera andra kommuner går det att välja integrerad samisk undervisning i grundskolan. Eleverna har undervisning enligt läroplanen för grundskolan, men vissa ämnen såsom språkval, slöjd och samhällsorienterade ämnen har samisk inriktning. I Jokkmokk, på Bokensskolan, kan man välja ett gymnasieprogram med samisk inriktning. På Sámiij áhpádušguovdásj/ Samernas Utbildningscenter, i Jokkmokk anordnas bl.a. utbildningar i de samiska språken, slöjd och rennäring. Sámi allaskuvla, den samiska högskolan, finns i Kautokeino. Vidare erbjuds högskolestudier i samiska och samisk kultur bland annat vid universitetet i Umeå och Uppsala.

MODERSMÅLSUNDERVISNING

Skolverket:

Fjärrundervisning ett steg i rätt riktning

En viktig del i den svenska minoritetspolitikerna är att ge stöd så att de nationella minoritetsspråken hålls levande. Det börjar redan i förskolan där barnen ska ges möjlighet att utveckla sitt modersmål och sedan fortsätta med undervisning genom grundskolan upp på gymnasienivå.

Skillnaden är tydlig när det gäller elevernas rätt att utveckla sitt minoritetsspråk. För eleven är undervisningen en frivillig verksamhet. Men att tillhandahålla undervisning är inte frivilligt.

– Samtliga huvudmän för kommunala eller fristående skolor ska erbjuda undervisning i modersmål oavsett minoritetsspråk, om eleven så önskar, säger Mats Wennerholm, undervisningsråd på Skolverket.

Det räcker med att en elev ansöker om modersmålsundervisning i något av de nationella minoritetsspråken, för att huvudmän ska ha skyldighet att erbjuda undervisning.

Viktigt i sammanhanget är att det är upp till varje person och familj att själv avgöra om man identifierar sig med någon av de nationella minoriteterna, det vill säga judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. Undervisning i ett nationellt minoritetsspråk ska erbjudas oavsett om eleven har grundläggande kunskaper i sitt modersmål eller inte. Även nybörjare har rätt till undervisning.

Hur det sedan ska gå till regleras i läroplanen och i kursplaner inom ämnet modersmål för de olika minoritetsspråken. Däremot finns ingen timplan reglerad. Här är det alltså upp till huvudmannens bedömning. Praxis är minst 40, helst 80 minuter i veckan.

Problemet har hittills varit att hitta lämpliga lärare. Lösningen kan visa sig vara fjärrundervisning. Det innebär att eleven undervisas i realtid via nätet.

– Det gör det möjligt för en huvudman

Foto: Skolverket

– Fjärrundervisning är ett steg i rätt riktning, menar Mats Wennerholm, undervisningsråd på Skolverket.

som inte har en lämplig lärare att köpa undervisning från en annan huvudman och därmed förbättra möjligheten till bra utbildning även när lärare saknas, säger Mats Wennerholm.

En lagändring som trädde i kraft den 1 augusti 2016 befäste möjligheten till fjärrundervisning ytterligare. Detta genom att utöka möjligheten för huvudmän att köpa fjärrundervisning i modersmål och studiehandledning på modersmål från en annan huvudman på entreprenad.

Mats Wennerholm menar att det är ett steg i rätt riktning. Möjligheten till modersmålsundervisning i de nationella minoritetsspråken har steg för steg blivit successivt bättre, men mycket återstår ändå att göra.

– Den stora svagheten är att undervisningen inte har en fastlagd tid. Men då måste det också finnas lärare. Det är alltså en situation som kräver satsningar på mer undervisning men då behövs också långsiktiga satsningar på lärarutbildning och läromedel, avslutar Mats Wennerholm.

Årets sverigefinska kommun

Sverigefinländarnas delegation har utsett Västerås till årets sverigefinska kommun. Priset delades ut på sverigefinnarnas dag den 24 februari 2016.

Jag blev glad och stolt över utmärkelsen. Det blev ett kvitto på att det arbete vi gjort ger resultat och blir synligt. Man ska vara stolt över att vara sverigefinne i Västerås, säger Amanda Agestav (KD), kommunalråd i Västerås.

Västerås berömdes framförallt för att kommunen har sökt nya sätt att nå den sverigefinska minoriteten i alla åldrar. Västerås har särskilt satsat på unga sverigefinnar, vilket sverigefinländarnas delegation vill uppmuntra. Kommunen har förbättrat sin information och vågat starta nya projekt: till exempel kartläggs just nu intresset för modersmål i förskolan bland föräldrar till förskolebarn i Västerås.

– För Västerås betyder det mycket. Sättet att arbeta på kan användas även för att utveckla arbetet för andra minoriteter, säger Amanda Agestav.

Priset delades ut i samband med firandet av sverigefinnarnas dag i Hallstahammar som valdes till årets sverigefinska kommun förra året. Västerås har ingått i förvaltningsområdet för finska sedan 2010. Det bor närmare 19 000 sverigefinnar i Västerås.

– Man ska vara stolt över att vara sverigefinne i Västerås, säger Amanda Agestav (KD), kommunalråd i Västerås.

FINSKA FÖRVALTNINGSKOMMUNER I ÖREBRO LÄN

SUOMEN KIELEN HALLINTOALUEKUNNAT ÖREBRON LÄÄNISSÄ

ÖREBRO

www.orebro.se/7979.html

www.hellefors.se/suomeksi

www.karlskoga.se/suomeksi

www.lindesberg.se/suomeksi

www.degerfors.se

”Trosan kunta välittää suomenkielisestä vähemmistöstään

trosa.se/finskt-forvaltningsomrade

JUDAR

Text: Per-Åke Hultberg
Foto: Oskar Kullander

■ Minoritetsspråket är jiddisch.

Ett ökat intresse för jiddisch

Under de senaste åren märks ett klart ökat intresse för jiddisch, ett språk som talats bland judar i Sverige sedan 1700-talet då de tilläts bosätta sig här. Intresset visar sig även bland eleverna på judiska högskolan i Stockholm.

Jag har alltid varit en förespråkare för hebreiska men har precis som många andra med judisk bakgrund insett hur viktigt det är att bevara jiddisch, säger Ricky David, profilansvarig på judiska högskolan, som är en del av den kommunala skolan Vasa Real vid Odenplan i Stockholm.

Samtliga 55 elever på judiska högskolan har valt att läsa hebreiska. Som resultat av lagstiftning, som syftar till att revitalisera och stödja de nationella minoritetsspråken, erbjuds nu även möjligheten att välja jiddisch inom ramen för ämnet modersmål även som nybörjarspråk. En överraskande stor del av eleverna i årskurserna 8 och 9 har näppat.

- Tidigare har det inte funnits något intresse för jiddisch. Hebreiska är mer relevant eftersom det används vid gudstjänster och är samtidigt det officiella språket i Israel. Jag hade därför inte alls räknat med att uppåt hälften av våra elever skulle välja jiddisch som ämne inom undervisningen. Jag trodde att kanske ett tiotal elever skulle ta vara på möjligheten, säger Ricky David, som för övrigt deltog som sakkunnig i Skolverkets utformning av kursplanerna för jiddisch inför implementeringen av de nya kursplanerna 2015.

Det faktum att språket bokstavligen är på väg att dö ut har onekligen bidragit till det nyvaknade intresset. Att eleverna får betyg, ett erkännande av arbetsinsatsen, har också varit viktigt som motivation, menar hon.

- Kunskapsöverföringen i jiddisch har hoppat över en generation. Våra elever är barnbarn till den generation som hade jiddisch som ett levande språk.

Ricky David betonar att vi inte kan låta deras värld dö bort. Här finns en saknad, som hon tror att eleverna upplever, alla dessa minnen,

Ett överraskande stort antal elever på judiska högskolan i Stockholm har valt att läsa jiddisch inom ramen för modersmålsundervisningen. På bilden Peppe Freud, lärare i jiddisch.

alla roliga ordspråk och uttryck.

- Det är ett oerhört rikt kulturarv och samtidigt en viktig del av det judiska folket i Europa och dess historia, som riskerar att

försvinna. Jag är därför väldigt glad att vi nu erbjuder jiddisch inom ramen för modersmålsundervisningen och framförallt över det stora intresset bland våra elever.

Ny folkbildning

I höst startar Paideia folkhögskola som är Sveriges första judiska folkhögskoleverksamhet.

Paideia folkhögskola vill skapa en mötesplats för judiskt lärande, tänkande och kreativitet och verka för att stärka den judiska kunskapen i Sverige. Vi vill också bidra till det öppna samtalet om dagsaktuella frågor som berör samhälle, religion och kultur, säger Noa Hermele, blivande rektor för Paideia folkhögskola.

Paideia folkhögskola är resultatet av ett unikt samarbete med Kista folkhögskola som är Sveriges enda folkhögskola med muslimsk profil. Mötet mellan en judisk och en muslimsk utbildningsanordnare har ett stort symbolvärde och visar att olika minoriteter har mycket att vinna på att mötas och arbeta ihop. Paideia folkhögskola välkomnar alla intresserade, oavsett bakgrund, att studera judiska texter, hebreiska och interkulturella studier.

Abdul kader Habib, rektor för Kista folkhögskola och Noa Hermele, blivande rektor för Paideia folkhögskola, i samtal utanför Paideia folkhögskolas nya lokaler i Bajit, det judiska utbildningscentret.

Läs mer om Paideia folkhögskola på: www.paideiafolkhogskola.se

Fakta: Jiddisch

- Är ett germanskt språk med inslag av hebreiska, slaviska och romanska språk.
- Har talats i Sverige sedan slutet av 1700-talet, då judar tilläts bosätta sig i Sverige.
- Talas och förstås av idag ca 4 000 svenskar.
- Är starkt förknippat med familjeliv och kultur.

Källa: folkochsprakminnen.se

Elevröster

Varför jag studerar jiddisch

- Min mammas föräldrar pratade bara jiddisch när de kom till Sverige, min moster lär ut jiddisch men min mamma ville inte lära sig för att hon hade invandrade föräldrar och skämdes för att de inte pratade svenska.

Att främja minoriteternas språk och kultur

är en viktig och prioriterad del inom Stockholms läns landsting

13 AV STOCKHOLMS läns 26 kommuner ingår i förvaltningsområdet för finska. Det innebär att även Stockholms läns landsting ska tillhandahålla information på finska, vilket man också gör.

Men det handlar inte bara om det finska språket. Alla som tillhör någon av de nationella minoriteterna ska kunna använda sitt språk i kontakt med sjukvården, både muntligen och skriftligen, säger chefsläkaren Anna Nergårdh som här berättar om vilka insatser Stockholms läns landsting hittills har gjort och vilka ambitioner man har.

– Vårt arbete med de nationella minoriteterna och minoritetsspråken har byggts upp successivt i samråd med representanter för minoriteterna själva. Det är viktigt att deras behov och önskemål får styra och vi har då valt att fokusera på 1177 Vårdguiden.

1177 Vårdguiden erbjuder sjukvårdsrådgivning på finska, vardagar 08.00–12.00, på telefonnummer 1177 och knappval 8. På 1177 Vårdguidens webbplats 1177.se finns ett flertal texter om hälsa, vård och rättigheter i vården, på tolv erkända varieteter av de fem nationella minoriteternas språk. Här finns alla typer av sjukvårdsfrågor och dessutom hjälp att hitta rätt i vården.

Anna Nergårdh betonar att insatserna med att främja minoriteternas språk och kultur är en mycket viktig och prioriterad del inom Stockholms läns landsting. Utgångspunkten är givetvis skyldigheten enligt lag att informera minoriteterna om deras rättigheter och att främja och utveckla deras möjligheter att använda sina språk och att därigenom öka tillgängligheten.

– Samtidigt vill jag poängtera att vår målsättning är att erbjuda hög tillgänglighet för alla invånare. Alla som har ett annat språk än svenska har till exempel rätt till auktoriserad sjukvårdstolk och 1177 Vårdguiden erbjuder sjukvårdsrådgivning på finska, arabiska och somaliska, säger Anna Nergårdh.

När det gäller specifikt arbetet som är inriktat mot de fem nationella minoriteterna, är målsättningen att successivt öka insatserna, att hela tiden bli bättre genom att möta upp de behov som uppkommer. Det arbetet leds av en gemensam samordnare.

– När lagen om de nationella minoriteterna kom 2010 var landstingens roll inte helt tydlig. Idag har vi kommit en bit på väg och frågan om sverigefinnarnas rätt till information på sitt eget språk är viktig och prioriterad här i Stockholms län. Men det är också angeläget att vi för en diskussion internt om vad som förväntas av oss, i samtliga förvaltningar och bolag inom landstinget, säger Anna Nergårdh.

Idag har vi kommit en bit på väg och frågan om sverigefinnarnas rätt till information på sitt eget språk är viktig och prioriterad här i Stockholms län, säger Anna Nergårdh, chefsläkare Stockholms Läns Landsting.

Landstingets egna medarbetare måste med andra ord vara väl insatta i lagstiftningen för att kunna informera invånare som tillhör någon av de nationella minoriteterna om deras rättigheter. Det handlar också om att uppmuntra de egna medarbetarna att använda sina modersmål i arbetet, inte minst de som talar finska. En kartläggning har påbörjats för att skapa en bild över förekomsten av minoritetsspråk hos medarbetarna.

– Det är viktigt att kontinuerligt utvärdera de olika insatser vi gör och ta reda på vad som verkligen fungerar, så att vi inom sjukvården kan ge den hjälp och det stöd som möter verkliga behov.

Ett exempel på en framgångsrik satsning är de språkpaket på finska och samiska som nu sprids på länets samtliga barnvårdscentraler och som tagits fram av Sverigefinska ungdomsförbundet och

Sáminuorra. Idag finns också ett tvåspråkigt BUP-team (barn- och ungdomspsykiatri) och en finsk psykiatrisk mottagning för vuxna. Dessutom finns det finsktalande logopedier, BVC-sjuksköterskor samt möjlighet till demensundersökningar på finska.

För att driva på utvecklingen har ett nätverk med tretton andra landsting och regioner bildats där Stockholm har en drivande roll. Målet med nätverket är att informera sig om vad som händer inom det nationella minoritetsområdet och att kunna dela med sig av goda exempel och erfarenheter. Alla behöver ju inte uppfinna hjulet på nytt, påpekar Anna Nergårdh.

– En sak är säker, det finns en stark efterfrågan från de olika minoriteterna och vi är helt inställda på att vårt arbete med minoritetsspråken, inte minst det finska språket, ska fortsätta ligga i framkant.

1177

**TELEFONRÅDGIVNING
PÅ FINNSKA**

Vardagar mellan 8–12 kan man ringa 1177 och via knappvalet 8 prata med en finskspråkig sjuksköterska. Tjänsten fungerar inom Stockholms och Sörmlands län.

**Stockholms läns
landsting**

www.sl.se

Följ **UR Nationella minoriteter** på Facebook för de senaste programmen och nyheterna.

Lär dig mer om Sveriges nationella minoriteter, deras språk och kultur på **URskola.se**

Foto: sweetpeatoad/Getty Images

UR gör program för, med och om de fem nationella minoriteterna i Sverige: judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. Programmen produceras för att stärka språk, kultur och historia för respektive minoritet.

